FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Franckesche Stiftungen zu Halle

Ad Solennissimam LXXV. Magistrorum Renunciationem Tertii Academiæ Jubilæi Feria Tertia h.e. Die VI. Decembris Anno Salutis M. DCC. IX. In Templo ...

Ludovici, Christian

Lipsiæ, [1709?]

VD18 12286842

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-202568

Visual Library

Franckesche Stiftungen zu Halle

63. B. 8.

Franckesche Stiftungen zu Halle

92

78.

AD
SOLENNISSIMAM
LXXV.
MAGISTRORUM
RENUNCIATIONEM
TERTII
ACADEMIÆ JUBILÆI
FERIA TERTIA
h. e.
DIE VI. DECEMBRIS ANNO SALUTIS M. DCC. IX.
IN TEMPLO ACADEMICO
ADORNANDAM
OFFICIOSE DECENTERQVE INVITAT
FACULTATIS PHILOSOPHICÆ LIPSIENSIS
DECANUS
L. C. LUDOVICI, P. P.

LIPSIÆ,
LITERIS JOH. ANDR. ZSCHAU.

538

Franckesche Stiftungen zu Halle

Franckesche Stiftungen zu Halle

LIteratorum Nomenclaturam Sacram, ex Pandectis V. T. eruere, aliquo abhinc tempore occœpi. Cumque hactenus ea, quam in Promotionibus Academicis ſolemnes Actus præbuerunt, captata occaſione, Nomina אַלּוּף & מוֹרֶה ex fontibus derivata oſtenderim: ſimili jam oblata occaſione, poſtquam in ipſis Literatorum Lipſienſium Secularibus ſacris, in tertio Academiæ Jubilæo, non minus Philoſophorum quam aliorum Doctorum Collegio ſolenniſſimam, ut vocant, Promotionem, Indulgentiſſimi Principis Clementia adornare licet, Literatorum Titulum סוֹפֵר in diſquiſitionem vocari viſum fuit. Dubium quidem non eſt, fore multos, qui ubi legent, eruditos à populi Dei V. fœderis סוֹפְרִים, & Chaldæorum dialecto סַפְרַיָא dictos, eaque vocabula ab interpretibus latinis vulgò Scribas transferri, hos parum ex dignitate ſplendidiſſimi literatorum ordinis ita nuncupatos fuiſſe autumaturi ſint. At enim vero, cum ſimul intellexerint iſti, quid vocabulum סוֹפֵר literatis datum primariò & ex uſu, quem hic unicè ſpectamus, ſacro ac biblico ſignificet; quàm illuſtres Iſraelitæ negotiis ampliſſimis cum ſacris tum civilibus præpoſiti, ipſeque adeo Spiritus S. eodem compellari conſueverint; quanta סוֹפְרִים dignitas, quæ munia eorum fuerint, tum profecto paulò magnificentius de eo ſentient juxtaque loquentur. סוֹפֵר ex Participio Conjugationis I. Activæ verbi סָפַר Nomen factum, ubique Nominis, nusquam, ſi de omnibus unum locum Eſ. XXXIII. 18. eximas, Participii notionem evi-

denter certoque obtinet. Ipsum vero verbum significat primò *numerare ordine, per numeros recensere*, tam in Conjugat. I. ut Gen. XV. 5. סַפֵּר *numera stellas*, conf. c. XXXI. 13. quàm in Conjug. II. ut Ps. XXII. 18. אֲסַפֵּר *numerare possum*, vel *numeranda exhibeo omnia ossa mea*, conf. Ps. XLIIX. 13. Ex hac significatione sunt Nomina indubitato סֵפֶר numeratio & מִסְפָּר numerus, 2. Chron. II. 16. dubiè (1) pluralis סִפֹּרוֹת numeri Ps. LXXI. 15. ex eadem hac significatione originem habet Ziphra multis multarum gentium linguis commune vocabulum; sed ex hac significatione nullibi reperitur סוֹפֵר substantivum, ut sic dicam, *numerator*. (2) Deinde significat *recitare ordine, distincte & velut ad numeros; apposite & accurate alterius* (3) *cogitata & gesta enarrare, recensere*. Quam verbi significationem ut Conjug. I. non nisi in participio nominaliter usurpato certò retinuit (4) ita in secunda Conjugat. nihil eâ frequentius est. Ps. LXXV. 2. סִפְּרוּ *recitarunt omnia mirabilia tua*. Psal. CXIX, 13. *Labiis meis* סִפַּרְתִּי *recitavi omnia judicia oris tui*, 2. Reg. IIX. 4. סַפְּרָה *enarra, quæso, mihi omnia magnalia, quæ fecit Elisa*: & per translationem, Ps. XIX. 2. Cœli מְסַפְּרִים *enarrant gloriam Dei*. Juxta notionem hanc substantivum סוֹפֵר, si vocis etymon spectes, generatim significat lectorem & Recitatorem eum, qui alterius mentem, decreta factaque ordine, distinctè, &, quod ex

(1) non enim respuit συνάφεια textus significationem narrationis, hoc sensu: quia non novi, h. e. non ratas habeo narrationes, fabulas & traditiones hominum. præcedit: *os meum narrabit justitiam TUAM & salutem TUAM* non aliorum; sequitur, nam aliorum narrationes non agnosco. (2) Ut neque in latina lingua à numerare numerator, neque in Græca ab ἀριθμεῖν ἀριθμητής: ab generalibus ejusmodi actionibus, non accommodatis ad certum objectum nomina actorum rarò descendunt; (3) Non enim vana est observatio Philologica Gussetii Blocensis, eum, qui dicitur סַפָּר, narrare verba alius intelligi. Nam hoc dato, אֲסַפְּרָה Ps. II. 7. non est recitantis proprium decretum, sed ab alia persona factum. (4) Ut רוֹקֵם aliaque plura significationem non nisi in Participio Kal nominaliter usurpato retinent.

Franckesche Stiftungen zu Halle

ex prima significatione simul habet, velut ad numeros exponendo legit & recitat, apte accurateque ea enarrat atque recenset. Vi vocis ergo, cum speciatim ad literatos accommodatur סוֹפֵר designare potest eruditum recitatorem, Lectorem, Doctorem, qui v. g. in Theologia exegetica distincte legendo, recitando & enarrando, mysteria legis, λόγια τȣ̃ θεȣ̃ pandit, atque explanat, Neh. IIX. 9. Ps. CXIX. 13. ad dubia & controversa circa Religionem expeditissime respondet, Neh. IIX. 15. Qui in Theologia Thetica enarrat Majestatem Numinis divini, Psal. LXXV. 7. Attributa divina, attributum justitiæ Ps. LXXI. 15. &c. decreta divina Ps. L. 16. cogitationes divinas, Ps. XL. 6. opera divina partim interna, opus æternæ generationis filii consubstantialis Patris, Ps. II. 7. partim externa, Psal. XL. 6. XCVI. 3. opera divinæ Majestatis & gloriæ. 1. Chron. XVI. 24. Exod. IX. 16. Opera stupendæ potentiæ, Ps. XXVI. 7. XLIV. 2. admirandæ providentiæ, Ps. LXXIII. 16. Qui incarnationis, exinanitionis atque exaltationis a seculis reconditum mysterium pie enunciat, Es. LII. 15. locum de justificatione, de justitia fidei, de salutifera per Christum parta redemptione explanat; Qui in Theologia Homiletica, laudes divinas explicatè, abundanter, illuminatè & rebus & verbis dicit, Nehem. IIX. 6. Ps. LXXV. 2. CVII. 22. nomen Dei fratribus suis annunciat, Ps. XXII. 23. Vitia aperte coarguit, vitiosos minis insequitur, Joel. I. 3. Designare potest enarratorem & Professorem humanæ sapientiæ, sive is fuerit Historicus, res gestas Gen. XXIV. opera Dei Ps. IX. 2. XLIV. 2. LXXIIX. 3. Joh. I. 3. Res ecclesiæ, miracula Prophetarum 2. Reg. IIX. 4. 6. cultum idololatricum Ezech. XII. 16. & similia referens: sive Geographus sacer, Palatia Zionis Ps. XLIIX. terram lacte & melle fluentem delineans, Num. XIX. 27. sive Physicus naturæ phænomena explanans Ps. XIX. 2. Quam etymologicam atque formalem vocis significationem, quo magis usus biblicus per universum codicem sacrum multis perspicuis & illustribus exemplis corroborat, hoc minus a nobis in dubium vocari par est. Qua de causa, etsi

vocabulum סוֹפֵר non excludat, immo suo modo includat actum scribendi; scriptio tamen nequaquam, tum etiam, cum de literatis agitur, formalis denominationis ratio esse, atque eum, cujus functio vel unicè vel saltem primario in scriptione consistit, significare potest. Accedit primo, verbum סָפַר in scribendi significatione vel plane non usurpari, vel certe non necessariò in eadem exponendum esse; (5) at in recitandi, narrandi & recen-

(5) Loca, quæ significationem scriptionis habere videntur sunt (α) Ps. LVI. 9. agitationem meam ספרתה *scripsisti*, in librum & acta retulisti, sequitur enim בספרתך in libro tuo. In hunc sensum exposuit Psalten Sal. Ben Melech ad h.l. ספרתה ענין כתיבה וכך הלא בספרתך ויש מפרשים ספרתה ענין ספור והגדה ושני הענינים קרובים כי כתיבת הספר הוא ספור הדבים: , vox ספרתה habet significationem scribendi quæ similiter infra in phrasi הלא בספרתך obtinet, sunt qui interpretantur vocem ספרתה in significatione relationis & prædicationis: sed hæ duæ significationes cognatæ sunt, quia scriptio libri est relatio rerum. conf. Kimchi ad h. l. ut vero Sal. Ben Melech negare haud potest, exponi ab aliis, & exponi posse in significatione relationis & prædicationis, ita Lutherus in significatione numerandi exponi posse docet: Zähle meine Thränen. (β) Ps. LXXXVII. 6. Dominus יִסְפֹּר בִּכְתוֹב עַמִּים scribet per scripturam gentium: arrisit significatio scribendi Sal. Ben Melech וראב"ע פירשו ענין ספור והגדה ישפר ענין כתיבה vox יספר habet significationem scriptionis, Rabbi Aben Esra vero exponit *in significatione narrationis & relationis*, sequutus est Kimchium qui ita commentatur יספר ענין כתיבה והכתיבה היא גזירתו: vox יספר *significat scribet, scriptio vero est decretum ejus* (Dei) Fatetur & hic Sal. Ben Mel. salvo sensu in prædicationis & relationis significatione adhiberi posse, quem Lutherus amplexus est: Der HErr wird predigen lassen in allerley Sprachen; accedit τὸ יספר contradistingui בכתוב, atque ut latius per hoc tanquam strictius determinari hoc sensu, prædicabit scripturæ adminiculo. (γ) Es. XXXIII. 18. Ubi est scriba, ubi appensor, ubi סופר המגדלים

scri-

censendi notione ultra septuagies: deinde aliquando actui scribendi contra distinguitur Ps. LXXXII. 6. Tertio officium סופרים non minus politicorum apud Reges & Principes, quam sacrorum in Synagogis in enarratione & relatione maxime positum fuit. Esra ut סופר laudasse Deum, librum legis exposuisse, ad interrogata ex lege respondisse dicitur, scripsisse verò non dicitur: Nehem. IIX. 6. 13. Similiter celebris ille סופר Saphan, Regis Referendarius, de libro legis qui Chilkiæ Sacerdoti summo, in templo obvenerat, retulisse ad Regem, eum recitasse coram Rege dicitur, scripsisse non dicitur. Porro Cognatũ סֵפֶר in significatione catalogi, narrationis & recensionis primo adhibetur Gen. V. 1. post demũ in significatione libri scripti. Præterea סֹפְרִים apud Jonathanem

---

scribens turres, ut Avenarius in Lexico vertit. Hebræi interpretes saltem non omnes exponunt: *numerans turres*; eadem phrasis reperitur Ps. XLIIX. 13. סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ *numerate turres ejus.* (δ) ex Conjugat. Secund. Hiob. XXIIX. 27. Jam *tum vidit eam sapientiam* וַיְסַפְּרֶהָ *& scripsit eam*; placet scribendi notio Aben Esræ: אז ראה ויספרה אין ויספרה מן ויספר משה כי אם ממספר או מן וללמדם ספר יהענין הוא כתיבה וכמהו יספר שחקים בחכמה: In verbis his אז ראה ויספרה τὸ ויספרה non est è significatione loci (Exod. XIIX. 8.) *& narravit Moses; sed e significatione numeri, aut e significatione loci (Dan. I. 4.) ut doceret eos literas; sensus itaque est: illa scripta est apud eum.* Idem sensus est loci Hiob. XXXIIX. 37. quis *scribet nubes per sapientiam.* Placet scribendi notio Rabbi Levi Ben Gers. ויספרה שמה בספר וכתב אותה ול ריספרה τὸ ששם אותה לחוק ולנימוס *significat, redegit eam in librum & scripsit eam* h. e. constituit eam in statutum & legem. Enimvero, haud inficiatur Aben Esra, significationem numerandi ab hac phrasi non esse alienam. (ε) Hiob XXXIIX. 37. qui יספר *scribet nubes per sapientiam*, approbat scribendi notionem Rabbi Jona apud R. Salomonem Ben Melech, item Aben Esra; Convenientius tamen Junius & Tremellius locum exponunt e significatione vocis ספיר sapphirus: *quis Sapphirinas efficit nubes sapientia.* Kimchius locum de sapientibus exponit. 541

nem Paraphrasten æquipollent τοῖς נביאים Prophetis & studiosis seu discipulis e Schola Prophetarum politis ac institutis, 1. Sam. X. 10. 11. Secundum Eliam apud Buxt. in Lexic. æquipollent τοῖς רַבָּנִים; hinc synonymicæ phrases sunt: מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים ex verbis scribarum, & מִדְּרַבָּנָן ex Rabbinorum & Sapientum auctoritate. Quid multa? habes formalem rationem denominationis ab ipso Sp. S. suppeditatam Esr. VII. 11. הַסּוֹפֵר est סוֹפֵר enarrans præcepta legis domini & statuta. Neque quæ in contrariam partem afferuntur dubia, tanti momenti sunt, ut non facili negotio dilui queant. Cum Jud. v. 14. docti describuntur: מֹשְׁכִים בְּשֵׁבֶט סֵפֶר trahentes stylum scriptorium, accidentalis ea est descriptio, ut Scholæ Logicæ loquuntur, non essentialis, ab adjuncto rei, non ab ipsa rei essentia desumpta: quid si etiam haud incelebrium interpretum vestigiis insistentes locum ita transferamus: Sapientes convocantes stilo (non suo, sed amanuensis seu scribæ.) (6) Cum secundo סוֹפֵר hinc & inde denotat mercenarium scribam (7) amanuensem sive notarium exercitatum (8) accuratum atque fide dignum (9) cujus functio tantum in scribendo, & pingendis characteribus Ezech. IX. 2. In scribendis instrumentis publicis Jer. XXXIII. 11. Ps. XLV. 2. In describendis albis Sacerdotum 1. Chron. XXIV. 6. in conficiendis libellis censuum &c. Es. XXXIII. 18. XXXVI. 3. in exarandis edictis Regiis Ezech. III. 12. In consignandis eleemosynis templi, 2. Reg. XII. 10. 11. conf. 2. Chron. XXIV. 11. 16. posita esse intelligitur, tum scias oportet, quod postquam eruditi, qui mul-

(6) Junius & Tremellius: eruditi in summa dignitate constituti, quorum auctoritate conventus habentur, & quibus populares unis literis ad se transmissis obsequuntur. (7) Hujus generis Romanorum scribæ fuerunt; vid. Cornel. Nepos in vita Eumenis. (8) qui notis, id est celeriter scribebat, Quinctilianus lib. XI. c. 11. eam ob causam Martiali Notarius velox nominatur lib. X. 62. 4. (9) Hinc fidem publicam merebatur, vid. Cassiod. lib. XII. 5.

Franckesche Stiftungen zu Halle

multum ſcribunt (licet non quatenus ſcribunt) סופרים appellari conſueverunt, ſucceſſu temporis conſuetudo invaluerit, ut ſcribentes quicunque eodem nomine inſignirentur. (10) Cum LXX. Vocabulum סופרים, v. g. 1. Reg. IV. 3. per γραμματεῖς exponunt, nemo certe eſt, quem lateat γραμματεῖς Scripturæ Stilo non tam ſcribas quam Scripturæ Sacræ interpretes notare. (11) Quæ cum ita ſeſe habeant סופר in ſacris eſt legis divinæ peritus, Theologiæ Doctor: in Politicis antiſtes juris, Referendarius Principis, Regi à Cancellis & ſecretis: in Philoſophicis ſapientiæ Profeſſor, Magiſter Diſcipulusque Sapientum & Philoſophiæ Candidatus. Hæc de etymo & formali vocis ſignificatione. Quod ſi jam de uſu vocabuli סופר, & quinam ſint illi, qui eodem in pandectis ſacris inſigniti fuerunt, quæratur, primo nobis ſeſe offert Spiritus S. in comparatione perquam eleganti Pſ. XLIV. סופר מהיר nuncupatus: Quod ſcriba ſtilo calamove, idem Spiritus S. virorum θεοπνεύστων lingua oreque præſtitit: expeditus Scriba & pure ſcribit, & quod ſcripſit, ne impura manu vel conſpurcetur, vel penitus corrumpatur, ſi vir bonus fuerit, ſedulo cavet: ſimiliter Spiritus S. viventis aquæ puriſſima ſcaturigo verbum vitæ & pure eloquutus eſt, & divina προνοίᾳ cavit, ne hucusque vel Jota unum,

B vel

(10) Perinde ut Poëtæ, qui dum carmina facientes ſimul ſcribebant, apud antiquos ſcribæ vocati ſunt. Huc facit locus Feſti: *Scribas*, inquit, *proprio nomine antiqui & librarios & Poëtas vocabant. At nunc dicuntur Scribæ quidem librorum, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis: Itaque quum Livius Andronicus bello Punico ſecundo ſcripſiſſet Carmen, quod a Virginibus eſt decantatum, quia proſperius res geſtas Pop. Rom. geri cœpta eſt, publice attributa eſt in Aventino ædes Minervæ, in qua liceret ſcribis Hiſtrionibusque conſiſtere, ac dona ponere in honorem Livii, quia iis etiam & ſcribebat fabulas & agebat.* (11) Accedit γραμματεῖς ſeu γραμματιστὰς apud Herodotum & Platonem Scriptores antiquiſſimos prælectores & recitatores eſſe, vid. Joh. Wovverius in Polymath. cap. 4. ſcilicet γραμματεὺς ἀπὸ τῶν γράμμάτων a literis, non prout Characteres exaratos ſed prout Eruditionem notant, originem habet.

542

vel apex unus perierit. Matth. V. 18. exercitatus Scriba omnem lituram, literis tenebras suffundentem, vitat: Similiter Spiritus S. quicquid ad salutem scitu credituque necessarium est, adeò emaculate, adeò perspicue tradidit, ut verbum ejus sit & dicatur lucerna pedibus nostris, & lumen semitis nostris, Ps. CXIX. 105. Candidus Notarius fucum scribendo non facit, ita Sp. S. per Amanuenses suos ea simplicitate ac sinceritate sacras literas informavit, ut sermo ejus vere sit & dicatur ipsissima veritas, Joh. XVII. 17. Idem nihil eorum, quæ seu ad instrumenti publici, seu ad alterius scripti substantiam faciunt, præterit: ita Spiritui S. omnia, quæ sive ad fidem, sive ad vitam Christianam faciunt, visum est docere & scribere diligenter Luc. I. 8. Exercitatus scriba eo verborum selectu ac stili genere utitur, quod sua persuadendi vi in animis legentium aculeos relinquit: ita Sp. S. verbis mire emphaticis verborumque divina & interna δεινότητι effecit, ut sermo ejus audiat δύναμις θεῦ εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ut meditantes eum trahantur a Patre Rom. I. 6. Joh. VI. 44. Notarius publicus avtenticas tabulas, autentica instrumenta in civilibus exarat, ad quæ si concordant apographa, vera, sin minus, falsa judicantur: Similiter doctrina Sp. S. utpote ἀρχέτυπος & θεόπνευστος λόγος, autentica est, ad hanc unam versiones omnes ut rivuli ad fontem examinandæ sunt. Sed satis de Nomine סופר prout in Spiritum S. cadit; progrediendum ad homines atque videndum est, de quibus hos inter idem Nomen usurpetur: In Ecclesiastico ordine eminet Esra, qui ut partim in suo, partim in Nehemiæ libro multoties absolute סופר, ita Esræ VII. 6. cum notabili epitheto סופר מהיר nuncupatur. An idem fuerit Esra, ut quibusdam placet (12) qui Malachias Propheta, disquirere hic nil attinet; ad scopum potius nostrum facit ostendere, quando סופר appellatur, non primario & formaliter ad actum numerandi, quod literas vocabula & versus Canonis

(12) Quibus præivit Jonathan Paraphrastes Malach. I, 1.

Canonis Israeliticæ Ecclesiæ numeraverit: (13) neq; ad actum scribendi, quod sive libros sacros descripserit (14) sive libros desideratos è memoria depromtos conscripserit (15) sive signa distinctiva versuum (16), sive puncta vocalia & distinctiva (17) variasque lectiones in margine adscripserit vel omissas restituerit, sive loca depravata correxerit; (18) sed ad actum legem Dei interpretandi, enarrandi, docendi. Primo namque phrasis illa סופר מהיר בתורת יהוה ubi סופר cum ב construitur, neque descriptionem, neque conscriptionem legis, neque punctorum adscriptionem, neque correctionem sphalmatum formaliter & ex usu infert, quin potius legis & juris divini peritiam, quod Megalander Lutherus videns vocabulum סוֹפֵר, quater de Esra adhibitum vertit, Schrifftgelehrter/ Junius & Tremellius Legisperitus. Deinde v. 11. ratio denominationis,

B 2 & quo

(13) Ratio hæc in Talm. Babyl. de סופרים generatim adducitur Tr. Kiddusch. לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל אותיות שבתורה: *Ideo appellati sunt antiqui* סופרים, *quia numerarunt omnes literas legis.* conf. Elias Levita in Præf. 3. libri Masoreth. Ephodeus in Præf. Grammat. Nam סופר nec in sacro Codice, nec in Rabbinorum Scriptis, substantive pro Numeratore adhibetur: Itaque allusio potius est quam vera denominationis ratio. Dato etiam hoc, veram esse, non ad סופרים biblicos, sed posteriorum temporum eam pertinere judicandum est. (14) Huc facit integer tractatus, סופרים inscriptus, in Talmude Babylonico. Huc etiam facit locus in Pesachim cap. 4. f. 50. עשרים וארבעה תענות ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפלין ומזוזות שלא יתעשרו viginti quatuor jejuniis confederunt viri Synagogæ magnæ propter scribas librorum Sacrorum &c. (15) ut Suidas opinatur. (16) vid. R. Gedalja in שרשלת הקבלה fol. 21. (17) Ut Elias Levita in Præfat. III. libri Masoreth. ex Esr. VII. 6. inferri posse putat. (18) Teste & judice Ephodeo in Præfat. Operis Grammatici. Huc facit תקון סופרים correctio scribarum, de qua Philologi passim. (20) Hinc Salvatoris nostri Jesu Christi officium Propheticum à Theologis nostratibus constituitur in sufficientissima voluntatis divinæ annunciatione, in Evangelii prædicatione, Es. LXI. & vera Legis interpretatione, Matth. V, 20. 543

Franckesche Stiftungen zu Halle

& quo respectu Esra dicatur סופר explicate additur: quia סופר, enarrat (scribendi significatio dubia est) & docet præcepta Jehovæ & Statuta ejus. Tertio nullibi locorum, ubi Esræ nomen hoc tribuitur, dicitur scripsisse, dicitur vero in solemni populi panegyri recitasse legem, Nehem. IIX. 3. in cathedra constitutus aperuisse librum v. 5. per Levitas explicasse populo librum legis v. 8. docuisse populum Statuta ac judicia, Esr. VII. 10. ad dubia respondisse Nehem. IIX. 13. Accedit, quod sacerdos vocetur, Esr. VII. 11. cujus officium erat docere populum, Malach. II. 7. orare pro populo eique benedicere, Hebr. VII. 25. quod Prophetæ provinciam sustinuerit, cujus functio præcipua est populo voluntatem Dei manifestare, prædicare Evangelium, interpretari legem (20.) Quod non minus apud Regem Persiæ Esr. VII. 6. quam inter Judæos in altissimo amplissimoque gradu dignitatis locatus fuerit. Nehem. IIX. 20. imò Præses Collegii, cui doctissimi & summi quique viri, ipsique adeo Prophetæ Haggai, Zacharias & Malachias interfuerunt. (21) Quod denique Sapientes Synagogæ in Talmude Tr. Sanhedrin locum Esr. VII. de interpretandi & docendi præstantia exponant. כי עזרא הכין לבבו לדרוש בתורת יהוה ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט Epitheton מהיר designat generatim exercitatũ expeditum & במלאכתו in suo opere & sua arte perfectum. Proverb. XXII. 29. Speciatim judicem ex omni parte bonum & in justitia administranda facilem. Es. XVI. 5. Interpretem sacrum in enarrandis & explicandis sacris literis expeditum, promtum, consummatum. Esram multi alii excipiunt; horum in numero fuit סופר Es. XXXIII. 18. interprete Raschi & Hieronymo: fuerunt סופרים, quorum Jer. IIX. 8. mentio fit, cum juxta contextum, interprete Kimchio, non alii quam חכמים sapientes & periti legis designari queant. Sacrum excipit Politicus, in quo titulo סופר usi sunt Ministri Regum præcipui

(20) Huc facit, quod Mosi comparetur in Thalmud. Tract. Sanhedrin.

(21) Genebrardus lib. II. Chronol. Prophetis succedit Synagoga magna, cujus Principes Esras, Nehemias, Mardochæus, Zorobabel. Ephodeus in Præf. Operis sui Grammatici, conf. Buxtorf. Tiber. p. 23. 29.

Franckesche Stiftungen zu Halle

cipui Cantzler/ Geheimbde Räthe/ Hof-und Justitien-Räthe/ Referendarii, Jonathan Patruus Davidis Davidi a consiliis erat, juxtaque סופר 1. Chron. XXVII. 32. similiter Rechum בעל טעם Præses Consilii erat, Schimschai vero סופר, Referendarius in Collegio intimo & summo. Esr. IV. 8. 9. 10. ejusmodi סופר Referendarius Regis Jehu erat Saphan 2. Reg. XXII. 7. 8. 9. 10. 12. 2. Chron. XXXIV. 18. 20. In Ministerio Davidis Scheraja, 2. Sam. IIX. 17. & Scheja, 2. Sam. XX. 25. Schavescha, 1. Chron. XIX. 16. In Ministerio Salomonis Elichoreph & Achija, 1. Reg. IV. 3. in Ministerio Joachi ille סופר מלך 2. Reg. XII. 10. 11. 2. Chron. XXXV. 11. in Ministerio Regis Hiskiæ Sebna. 2. Reg XIX. 2. conf. Jer. XXXV. 10. 12. 20. 21. 23. 26. 32. Jer. XXXVII. 15. 20. Quemadmodum vero סופרים nonnunquam contradistinguuntur iis, qui à Consiliis Regum sunt, licet utraque functio in una persona quandoque concurrat, 1. Chron. XXVII. 32. Es. IV. 8. 9. 10. ita contradistinguntur etiam Ministris Regiis aliis מזכירים appellatis v. 9. 2. Chron. XXXIX. 8. & 13. Coll. 2. Reg. XXII. 3. 8. Saphan Regis Josiæ סופר, Joachas מזכיר Es. XXXVI, 3. Sebna סופר & Joah מזכיר, 2. Sam. IIX. 16. 17. Japhat, מזכיר Seraja סופר fuisse memoratur. Si de differentia horum quæras, hanc ex inductione locorum habe, יועץ generatim Consiliarius est, סופר Consiliarius, Secretarius, & qui seculi stilo, simul Referendarius, der den Vortrag hat/ מזכיר itidem à Consiliis & Secretis est sed speciatim à Commentariis, à Cancellis, ein Cantzler. Exinde vero simul intelligitur, quam dignitate politici סופרים, (sacros in excelso loco constitutos fuisse, ex iis, quæ supra commentati fuimus, cognoscere datur) tuiti fuerint, eam nimirum, quam qui Regibus atque Principibus à Cancellis, à Consiliis, à Secretis esse solent, apud nos sustinent, h. e. vel summam vel à summa plerumque proximam. (22) De honestis ac splendidis functionibus & officiis partibus cum sacrorum, tum politicorum non est, ut præter id,

 quod

(22) Perinde ut apud Græcos, referente Cornelio Nepote. *Scriba*, inquit, *multo apud Græcos honorificentior est quam apud Romanos. Nam apud nos revera, sicut sunt, mercenarii Scribæ æstimantur.*

Franckesche Stiftungen zu Halle

quod dictum jam est, aliquid addatur. Ad Philosophos atque Discipulos sapientum pergimus, de quibus si ea loca, ubi vox Hebræa נביא Propheta à Paraphraste Chaldæo per סָפַר transfertur, ad nostrum institutum accipiamus, à mente Scripturæ Sacræ haudquaquam aberrabimus. v.g. cum 1. Sam. X. 10. quæritur: an Saul etiam בנביאים inter prophetas, Chaldæus בספריא conf. Es. III. 2. IX. 15. Quoniam prophetæ illi non cœlestis solum Sapientiæ, non divini tantum humanique juris, sed & humanæ sapientiæ placitis, rerum naturalium, ad quas Medicas referimus, ac Moralium notitiam comprehendentis, imbuebantur. Utque tanto minus dubitemus, vocem סופרים apud Hebræos antiquissimos pro studiosis & Candidatis Sapientiæ imo & Magistris adhibitum fuisse, facit πολυτρύλλητον illud Rabbinorum, קנאת סופרים תרבה חכמה: *æmulatio scribarum* h. e. (ut Buxtorfius in Lexico transfert) studiosorum *auget sapientiam*, & aliud in Cosri: disce ex ore סופרים non ספרים, Magistrorum non librorum. Enim vero, cur eos inter Hebræos anxie conquirimus? etiam Talismodi סופרים i. e. rerum divinarum & humanarum altissimam scientiam habentes, exercentes, aliquando & professuros, ipsa Alma nostra æterno Numini sit laus, honor & gloria, haud paucos in sinu suo fovet, LXXV. (numerum ne fando quidem in hac Academia auditum) juvenes, indole bonos, ingenio nobiles, virtutis, industriæ eruditionis & sapientiæ laude egregie florentes, cras in solennissima panegyri sistet Philosophorum Collegium, & non sistet solum, verum & omnes, quam modeste petierunt, & qua, præmisso examine, se dignos exhibuerunt, in publicum testimoniū pariter ac præmium, inter ipsa jubila suprema in philosophia laurea decenter condecorabit. Quorum nomina eo ordine, quem non meritis, ultimus enim & primus sunt hic in honore pares, sed vel collati Baccalaureatus, vel Civitatis Academicæ jure obtinent, sequuntur:

ERNEST.

Apud illos e contrario nemo ad id officium admittitur, nisi honesto loco, & fide & industria cognita, quod necesse est omnium consiliorum eum esse participem. Quod in Imperatorum Græcorum Aula Primicerius seu Protonotarius maximam obtinuerit dignitatem inter alia vel ex eo videre licet, quod ὁμέγας λογοθέτης nuncupatus atque Pro-Consuli æquiparatus fuerit, vid. G. Pancirol. Comment. in Not. Imper. Oriental.

Franckesche Stiftungen zu Halle

ERNESTUS MULLERUS, Haynroda Cheruſcus, Paſtor Bruccenſis.
GEORGIUS Nothdurfft/ Brunſvicenſis Paſtor Stockhemenſis.
Gotthelff Michael Mauckiſch/ Freybergenſis Miſn.
JOHANNES CHRISTIANUS CLAUSIUS, Lipſienſis.
CHRISTIANUS FRIDERICUS REINECCIUS, Islebienſis.
FRIDERICUS SCULZIUS, Marckleberga Miſnicus.
JOHANNES CHRISTOPHORUS MOERLINUS, Baalsdorfio-Miſn.
JOHANNES CHRISTOPHORUS PFAUZIUS, Lipſienſis.
CHRISTIANUS HENRICUS Weiße/ Hohenſteinenſis Miſnicus.
POLYCARPUS CHRISTIANUS Saueresig/ Gräfenhayna Saxo.
CHRISTIANUS HEINRICUS Schrey/ Dresdenſis.
CHRISTIANUS DANIEL Stender/ Lipſienſis.
JOHANNES GOTTFRIEDUS MULLERUS, Tzwon. Miſn.
CHRISTOPHORUS Brückner/ Streckenwalda Miſnicus.
Gottfried Ludwig/ Landeshutà Sileſius.
ELIAS ANDREAS HANCKELIUS, Franckenhuſa Thuringus.
JOHANN. AUGUSTUS HANCKELIUS, Franckenhuſa Thuringus.
JOHANNES BIELIUS, Schwartzburgenſis Thuringus.
ERNESTUS GEORGIUS GOELITZIUS, Rudolphopol. Thuringus.
JOHANNES CHRISTOPHORUS HOMMELIUS, Leucopetra Miſn.
AMANDUS GOTTHOLD FEHMELIUS, Leipnicenſis Miſnicus.
JOHANNES GOTTHARD Teutſcher/ Lipſienſis.
GOTTFRIED OBADIAS THYMUS, Cygnea Miſnicus.
JOHANNES CHRISTIANUS LAUE, Quedlinburgo Saxo.
JOHANNES GEORGIUS Schweitzer/ Mugela Miſnicus.
THEODOSIUS GOTTHARD RHÆSA, Weiſenſea Thuringus.
THOMAS WEINRICHIUS, Lipſienſis.
DAVID FRANCKIUS, Chemnitio Miſnicus.
FRID. QVIRINUS GREGORII, Francofurtanus ad Oderam.
JOHANNES ENGLERTUS, Schweinfurto Francus.
JOHANNES GOTTFRIDUS EYBIUS, Ehrenfridersdorffenſis Miſn.
FRIDERICUS RUDOLPHUS GRÆFIUS, Wellewicenſis Miſnicus.
SAMUEL GOTTLIEB HEINE, Magdeburgenſis.
CHRISTIANUS LEYPOLDUS, Kunizſcha-Wurcenſis.
FRIDERICUS Schön/ Görlicio-Luſatus.
JOHANNES CHRISTOPHORUS MEINIG, Lipſienſis.
CHRISTIANUS GEORGIUS Schwalbe/ Quedlinburg.
JOHANNES CHRISTIANUS BARTHIUS, Zittà-Luſatus.
JOHANNES JACOBUS Gottſchalt/ Eybenſtoccenſis Miſn.
JOHAN. CASPAR. KREGEL, Sangerh. Thur. 545 WOLFG.

WOLFFG. CHRISTOPH. WIGANDUS, Sveofurdens.
CHRISTIANUS SCHOETGENIUS, Wurcensis.
Michael Ehrenfried Krause/ Neostad. Misnicus.
GEORGIUS FRIDERICUS RICHTERUS, Schneeberga-Misn.
JOHANNES CHRISTIANUS HEDENUS, Arnstadio Thuringus.
JOHANNES DAVID Henrichsdorff/ Gedanensis Prussus.
JOHANNES FRIDERICTS THOMÆ. Swidnicensis Silesius.
GERHARDUS HERMANNUS MENCKENIUS, Oldenburgensis.
GEORGIUS SAMUEL MULLERUS, Culmitzschensis Variscus.
GOTTFRIEDUS CONRAD, Lipsiensis.
HENRICUS NICOLAUS GVISIUS, Longo-Salisfa Thuringus.
JOH. GOTTFRIED. HEERBECK, Martisburgens.
JOHANNES CHRISTOPHORUS BIERLING, Altenburg. Misn.
GEORGIUS REINHOLDUS SCHUBART, Glaubiza Misnicus.
JOHANNES ERNESTUS Tromser/ Schnebergens. Colleg. Tert.
CHRISTIANUS FRIDERICUS Schwartz/ Altenburgensis Misnicus.
ABRAHAMUS BEYER, Freybergensis Misnicus.
JOH. CHRISTIANUS WOLFFIUS, Lipsiensis.
VALENTINUS Finzsch/ Eisdorfensis.
GEORGIUS GOTTFRIEDUS WEBER, Lipsiensis.
JOHANNES GOTTFRIDUS EBERSBACHIUS, Schmonà Thuringus.
CHRISTIANUS FREGE, Rupinensis Marchicus.
FRIDERICUS EGGELINGIUS, Magdeburgensis.
JOHANNES FRIDERICUS WEINICH, Muchlà Thuringus.
BALTHASAR HAYDORN, Arnsdorffiò Silesius.
JOHANNES GEORGIUS KECK, Alzendorffensis Misnicus.
CHRISTIANUS GOTTLOB WEISE, Zittavià Lusatus.
JOHANNES GEORGIUS WEBERUS, Zittavia Lusatus.
CAROLUS CHRISTOPHORUS Jünger/ Misenensis Misn.
JOHANN. GEORG. LAURENTIUS, Longo-Salissanus.
GODOFREDUS FUCHSIUS, Belgrensis Misnicus.
HEINRICH GOTTLIEB LORENZ, Heydelberg. Misnicus.
CHRISTOPHORUS Schütze/ Schönensis Misnicus.
WOLFGANG FRIDERICUS TRETSCHER, Emtmansberga Varisc.
JOHANN. CHRISTOPHORUS RüLL, Norimbergensis.

Hos omnes & singulos, inquam, non meritis, sed vel collati Baccalaureatus, vel Civitatis Academiæ nostræ jure locatos crastino die, volente Deo, finitis sacris matutinis, in templo Paulino Doctores h. e. Magistros Philosophiæ publice pronunciabimus. Quem actum publicum, ut illustrissimi Legati, Ablegati, Rector Academiæ Magnifice, Proceres utriusque Reipublicæ, splendidissima Vestra Honoratissimaque præsentia celebratiorem efficiatis: Vosque Juvenes studiosi generosi & nobilissimi attentione benevola ornetis, submississime, humiliter atque officiose rogamus:

P. P. die 5. Decembris Anno MDCCIX.

)(o)(

Franckesche Stiftungen zu Halle

Franckesche Stiftungen zu Halle